

เอกลักษณ์งานสลักดุน สกุลช่างภาคกลาง ประเทศไทย พาน (พานทรงรัฐธรรมนุญ)

พาน ฝีมือช่างสลักดุน สกุลช่างภาคกลาง ทำด้วยวัสดุโลหะทองแดงกาไหล่ทอง ซึ่งสันนิษฐานว่ามาจากย่านบ้านหม้อ ย่านบ้านพานถม ย่านถนนดินสอ กรุงเทพฯ เป็นการสลักดุนเบา ลวดลายจึงไม่คมชัดนัก นิยมสลักลวดลายเป็นลายกลีบบัว ภายในกลีบบรรจุลายก้านต่อดอก ลักษณะรูปทรงพานขอบตั้งสูง นิยมใช้เป็นภาชนะใส่สิ่งของที่มีความสำคัญ เช่น ข้าวตอก ดอกไม้ รูปเทียนแพ กระทงดอกไม้ หรือรูปทางและเทียนที่ใช้สักการะในพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา หรือพิธีที่มีความสำคัญ หรือใช้เป็นภาชนะสำหรับใส่ของเพื่อทูลเกล้าฯ ถวายพระมหากษัตริย์ และ พระบรมวงศานุวงศ์ชั้นสูง

จนต่อมาเมื่อได้มีการก่อสร้างอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยขึ้นเพื่อเป็นที่ระลึกถึงเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงการปกครอง เป็นระบอบประชาธิปไตย ในปี พ.ศ. 2475 มีการทำเป็นรูปสมุดไทยที่สื่อถึงรัฐธรรมนูญ ประดิษฐานบนพานแว่นฟ้า ซึ่งมีรูปทรงคล้ายคลึงกับพานลักษณะนี้ จึงเป็นที่นิยมติดปากของผู้คนในครั้งนั้นที่จะเรียกพานในรูปทรงเช่นนี้ว่า “พานทรงรัฐธรรมนูญ” หรือ “พานรัฐธรรมนูญ” พานรูปทรงนี้ จึงเป็นที่นิยมมากในกรุงเทพฯ ในเวลานั้น ช่างท้องถิ่นในจังหวัดต่างๆ จึงพยายามลอกเลียนแบบรูปทรงแบบนี้ได้ด้วยเนื่องจากมีความเชื่อว่าเป็นรูปทรงพานที่ทันสมัย และแสดงความศิวิไลซ์ของยุคนั้น แต่ช่างสลักดุนโลหะเงินในแต่ละท้องถิ่นก็ไม่สันทัดในการสลักดุนลวดลายก้านต่อดอกซึ่งถือว่าเป็นลายเอกลักษณ์ลายหนึ่งของช่างสลักดุนในภาคกลาง จึงทำให้รูปทรง และลวดลายของพานที่ทำโดยช่างแต่ละท้องถิ่นก็เปลี่ยนแปลงผิดแผกไปจากดั้งเดิมที่นิยมกันในกรุงเทพฯ ลวดลายสลักดุนในกลีบบัวจึงมีลวดลายที่หลากหลายตามที่ตัวเองถนัด หรือเป็นลายกลีบบัวเรียบๆ แทน

